

2025-2026-OQÍW JÍLÍNDÁ

ULÍWMA ORTA BILIM BERIW MEKTEPLERINIŃ

9-KLASS

OQÍWSHÍLARÍ USHÍN

ANA TILI HÁM ÁDEBIYATÍ

**PÁNINEN JUWMAQLAWSHÍ ATTESTACIYASÍN
ÓTKERIW BOYÍNSHA
METODIKALÍQ USÍNÍS HÁM MATERIALLAR**

2025-2026-OQÍW JÍLÍNDÁ ULÍWMA BILIM BERIW HÁM QÁNIGELESTIRILGEN MEKTEPLERDÍŃ 9-KLASS OQÍSHÍLARÍ USHÍN ANA TILI HÁM ÁDEBIYATÍ PÁNLERINEN JUWMAQLAWSHÍ IMTIXANDA PAYDALANÍLATUĞÍN TEST TAPSÍRMALARÍ SPECIFIKACIYASÍ

Specifikaciya ulıwma bilim beriw hám qánigelestirilgen mekteplerdiń 9-klass oqıwshılarınıń ana tili hám ádebiyatı páninen bilim, kónlikpe hám kompetenciyanıń bahalawda paydalanılatuǵın test tapsırmalarınıń mazmunı, dúzilisi, túri, forması, bahalaw kriteriyası hám ótkeriliw tártibine qoyılǵan talaplardı sáwlelendiredi.

I. Ulıwmalıq principler

Bahalaw maqseti – 9-klass oqıwshılarınıń ana tili hám ádebiyatı pánlerinen bilim, kónlikpe hám kompetenciyanıń ámeldegi baǵdarlamalarda belgilengen oqıw maqsetleri tiykarında kompleksli bahalaw. Usı bahalaw nátiyjeleri tiykarında 9-klasslar ushın juwmaqlawshı mámleketlik attestaciyasında qabil etiletuǵın qararlar tiykarlanǵan (valid) bolıwın támiyinlew maqsetinde bahalawda validlik, isenimlilik, ádalat hám ashıq-áshkaralıq principlerine boysınılıwı támiyinlenedi.

II. Normativlik tiykarlar

1. Ózbekstan Respublikası Xalıq bilimlendiriw ministriniń 2008-jıl 4-marttaǵı 56-sanlı buyırǵı menen tastıyqlanǵan Ulıwma orta bilim alıwshılardıń juwmaqlawshı mámleketlik attestaciyası haqqındaǵı nızam

2. Ana tili hám ádebiyatı pánlerinen 5–9-klasslar ushın ámeldegi oqıw baǵdarlaması.

3. Ózbekstan Respublikası Mektepke shekemgi hám mektep bilimlendiriw ministriniń 2026-jıl “2025-2026-oqıw jılında ulıwma orta bilim beriw mákemelerinde oqıwshılardıń juwmaqlawshı mámleketlik attestaciyasın shólkemlestiriw hám ótkeriw haqqında”ǵı 10-sanlı buyırǵı

III. Bahalaw dúzilisi hám ajratılǵan waqt

Ana tili hám ádebiyat pánleriniń biliw dárejesin anıqlaw boyınsha juwmaqlawshı mámleketlik attestaciya sınaǵında jámi 10 test variantı usınıladı.

Hár bir varianttıń soraw hám tapsırmaları pán kesiminde bolıp, ulıwma bilim beriw mektepleriniń orfoepiya hám orfografiya, puntuaciya, lingvistikalıq tallaw, tekstti túsiniw, sonday-aq, milliy, jáhán ádebiyatı hám ádebiyat teoriyası sıyaqlı mazmun tarawların qamtıp alǵan. Usınısta biliw, qollanıw hám pikirlew kognitiv iskerligine tiyisli tapsırmalar boyınsha bahalaw kriteriyaları keltirilgen.

Hár bir variantta oqıwshıǵa 10 tapsırmalı (6 ana tili, 4 ádebiyat) soraw beriledi. Tapsırmalardan 3 tapsırma (2 ana tili, 1 ádebiyat) biliwge, 5 tapsırma (3 ana tili, 2 ádebiyat) qollanıwǵa, 2 tapsırması (1 ana tili hám 1 ádebiyat) pikirlewge tiyisli boladı.

Juwmaqlawshı mámleketlik attestaciya sınaqları ushın **180 minut** waqıt berilgen.

IV. Kognitiv kónlikpe hám bólimler boyınsha bólistiriliwi

Biliw (B)		Qollanıw (Q)		Pikirlew (P)		Uhwma ball
sanı	ball	sanı	ball	sanı	ball	
Ana tili						
2	5 baldan (10 ball)	3	20 baldan (60 ball)	1	30 ball	100 ball
Ádebiyat						
1	10 ball	2	25 baldan (50 ball)	1	40 ball	100 ball

V. Bahalanatuǵın mazmun tarawı bilim, kónlikpe hám kompetenciylar, tapsırma túri, kognitiv process hám bahalaw kriteriyaları

Mazmun tarawı	Soraw tártip nomeri	Konstruktlar	Kogniti v dárejesi	Bahalaw kriteriyası
Ana tili				
Orfoepiya hám orfografiya	1	<i>orfoepiya hám orfografiyadaǵı qarama-qarsılıqlardı anıqlay alıw</i>	B	5 ball
Puntuaciya	2	<i>jazıwda irkilis belgilerin (soraw, úndew, kóp noqat; útir, sıziqsha, qos noqat; noqatlı útir, qawıs, tırnaqsha) durıs paydalana alıw</i>	B	5 ball
Leksikologiya	3	<i>sóz hám turaqlı dizbeklerdiń mánisin túsiniw hám olardı qollana alıw</i>	Q	20 ball
Morfologiya	4	<i>tekst (gáp, sóz)ti házirgi qaraqalpaq ádebiy tili morfemalıq hám morfologiyalıq normaları tiykarında talqılaw</i>	Q	20 ball
Sintaksis	5	<i>tekstti házirgi qaraqalpaq ádebiy tili sintaksislik normaları tiykarında talqılaw</i>	Q	20 ball
Tekstti túsiniw	6	<i>tekst mazmunı boyınsha durıs pikirley alıw</i>	P	30 ball
Jámi				100 ball
Ádebiyat				
Jáhán ádebiyatı	7	<i>ulıwma orta bilimlendiriw baǵdarlamasına kirgizilgen jáhán ádebiyatında áhmiyetli orın iyelegen avtorlar dóretiwshiligin biliw hám</i>	B	10 ball

		<i>shıǵarmaların túsiniw</i>		
Milliy ádebiyat	8	<i>ulıwma orta bilimlendiriw baǵdarlamasına kirgizilgen qaraqalpaq ádebiyatı wákilleriniń dóretywshilik úlgilerin túsiniw</i>	Q	25 ball
	9	<i>ulıwma orta bilimlendiriw baǵdarlamasına kirgizilgen shıǵıs ádebiyatı wákilleriniń dóretywshilik úlgilerin túsiniw</i>	Q	25 ball
	10	<i>ádebiy úzindi mazmunın talqılaw</i>	P	40 ball
Jámi				100 ball

VI. Baldı bahaǵa aylandıruw tártibi

Ball (%)	Baha	Túsindirmesi
0 – 29	“2”	“qanaatlanarsız”
30 – 65	“3”	“qanatlanarlı”
66 – 85	“4”	“jaqsı”
86 – 100	“5”	“ayırıqsha”

VII. Sınaq procesine qoyılatuǵın talaplar

Qadaǵan etilgen qurallar: imtixan waqtında mobil telefon, aqıllı saat, planshet yaki esletpelerden paydalanıw qatań qadaǵan etiledi.

Tártip hám intizam: nusqa kóshiriw, járdem soraw yaki járdem beriw, imtixan dawamında sóylesiw, ruqsatsız shıǵıw sıyaqlı jaǵdaylar qadaǵan etiledi.

Baqlawshı qaǵıyda buzılıwın anıqlaǵanda, akt dúzip, tırlawshını testten shetlestiredi hám nátiyjesi biykarlanadı.

VIII. Usınıs etiletuǵın tiykarǵı ádebiyatlar

Ana tili

5-klass. Qaraqalpaq tili. E.Berdimuratov hám b. Nókis “Bilim”, 2020.

6-klass. Ana tili. G.S. Patullaeva, S.R. Kadirimbetova. Tashkent – 2022.

7-klass. Ana tili. M.Dáwletov, Z.Ismaylova, Z.Kazimbetova. Tashkent – 2022.

8-klass. Qaraqalpaq tili. M.Dáwletov hám b. Nókis “Bilim”, 2019.

9-klass. Qaraqalpaq tili. Z.M.Kazimbetova, X.Y.Tolıbayev, R.A.Niyetova, S.S.Toremuratova. Tashkent – 2025.

Ádebiyat

5-klass. Ádebiyat. P.Nurjanov hám b. Nókis “Bilim”, 2020.

6-klass. Ádebiyat. Q.Orazımbetov, B.Genjemuratov, G.Begmuratova. Tashkent – 2022.

7-klass. Ádebiyat. R.Niyetova, I.Mámбетov, G.Jaqsimova. Tashkent – 2022.

8-klass. Ádebiyat. K.Mámбетov hám b. Nókis “Bilim”, 2019.

9-klass. Ádebiyat. K.Palımbetov, Z.Bekbergenova, S.Kadirımbetova, D.Nurseytov. Tashkent – 2025.

1-soraw

1. (Orfografiya hám orfoepiya B – 5 ball) Qospa sózlerdiń jasalıw ózgesheliklerine qaray túrlerine 3 mısaldan keltiriń.

- A) birikken sóz _____
- B) dizbekli sóz _____
- C) jup sóz _____
- D) qısqarǵan sóz _____

2. (Orfografiya hám orfoepiya B – 5 ball) Tómenдеgi qabatlasqan dawıssızlarǵa 1 mısaldan keltiriń hám tabıs, barıs sepliginde sepleń.

- A) -kt; sóz: _____ sepliklerde: _____
- B) -nk; sóz: _____ sepliklerde: _____
- C) -mn; sóz: _____ sepliklerde: _____
- D) -st; sóz: _____ sepliklerde: _____

3. (Orfografiya hám orfoepiya B – 5 ball) Tómenдеgi qabatlasqan dawıssızlarǵa 1 mısaldan keltiriń hám tabıs, barıs sepliginde sepleń.

- A) -ng; sóz: _____ sepliklerde: _____
- B) -zd; sóz: _____ sepliklerde: _____
- C) -rk; sóz: _____ sepliklerde: _____
- D) -kt; sóz: _____ sepliklerde: _____

4. (Orfografiya hám orfoepiya B – 5 ball) Tómenдеgi ólshem birlikleriniń qısqartılǵan formaların jazıń hám olarǵa gáp qurań.

- A) millilitr – _____
Gáp: _____
- B) minut – _____
Gáp: _____
- C) saat – _____
Gáp: _____
- D) sentner – _____
Gáp: _____

5. (Orfografiya hám orfoepiya B – 5 ball) Tómenдеgi berilgen sózlerdi dúzetip jazıń hám olarǵa gáp qurań.

- A) ekspanat – _____
Gáp: _____
- B) mogistral – _____
Gáp: _____
- C) ekspedisiya – _____
Gáp: _____
- D) arnitolog – _____
Gáp: _____

6. (Orfografiya hám orfoepiya B – 5 ball) Tómen degi berilgen sózlerdi dúzetip jazıń hám olarǵa gáp qurań.

A) tavar – _____

Gáp: _____

B) texnologiya – _____

Gáp: _____

C) git – _____

Gáp: _____

D) vidyomaterial – _____

Gáp: _____

7. (Orfografiya hám orfoepiya B – 5 ball) Berilgen qabatlasqan dawıssız sesler qollanılatusın sózlerge 3 misaldan keltiriń.

A) qabatlasqan mm _____

B) qabatlasqan ss _____

C) qabatlasqan rr _____

D) qabatlasqan tt _____

8. (Orfografiya hám orfoepiya B – 5 ball) Tómen degi berilgen sózlerdi dúzetip jazıń hám olarǵa gáp qurań.

A) áwlat – _____

Gáp: _____

B) arxiolok – _____

Gáp: _____

C) pedagog – _____

Gáp: _____

D) gúwón – _____

Gáp: _____

9. (Orfografiya hám orfoepiya B – 5 ball) Tómen degi berilgen sózlerdi dúzetip jazıń hám olarǵa gáp qurań.

A) qıyaratba – _____

Gáp: _____

B) 21-ásir – _____

Gáp: _____

C) audyo – _____

Gáp: _____

D) ańzaq – _____

Gáp: _____

10. (Orfografiya hám orfoepiya B – 5 ball) Tómen degi berilgen sózlerdi dúzetip jazıń hám olarǵa gáp qurań.

A) diyxan – _____

Gáp: _____

B) jibopis – _____

Gáp: _____

C) favrika – _____

Gáp: _____

D) peyjaz – _____

Gáp: _____

2-soraw

1. (Puntuaciya B – 5 ball) Berilgen gápke túsirilgen irkilis belgilerin durıs qoyın.

Orınbay Tóreniyazov «Oqıwdı pitkerip awılğa barsam meniń sızǵan jobalarım menen iri-iri arxitekturalıq ansambller salınadı» dedi isenimli túrde.

_____

_____

2. (Puntuaciya B – 5 ball) Berilgen gápke túsirilgen irkilis belgilerin durıs qoyın.

«Arxitektorlıq kásipti meńgeriw ushın dedi kásipleri súwret salıw sheberligin júdá alıq bolıwı zárúr».

_____

_____

3. (Puntuaciya B – 5 ball) Berilgen gápke túsirilgen irkilis belgilerin durıs qoyın.

Qáne balalar berilgen úsh kartinada xudojnik neni súwretlegen

_____

_____

4. (Puntuaciya B – 5 ball) Berilgen gápke túsirilgen irkilis belgilerin durıs qoyın.

Usı waqıtlar ishinde úyde birqansha jańalıqlar boldı sıyrı tuwdı al shaqlı qara qoy egiz qozı tuwdı qozılarınıń birewi qara ekinshisi aq.

_____

_____

5. (Puntuaciya B – 5 ball) Berilgen gápke túsirilgen irkilis belgilerin durıs qoyın.

Kempir bolsa balanı erkeletip Yapırmay bunıń kóziniń kórgishligin-ay dep qoydı.

_____

_____

6. (Puntuaciya B – 5 ball) Berilgen gápke túsirilgen irkilis belgilerin durıs qoyın.

Ol sál úndemey turdı da qaptalındaǵı járdemshilerine buyırıp Nege ańırayıp tursań Xodla motordı

_____

_____

7. (Puntuaciya B – 5 ball) Berilgen gápke túsirilgen irkilis belgilerin durıs qoyın.
Mine kóldiń bergi jaǵındaǵı oqıwshılar lageri áne kún batısta Sorsha mazarstanlıǵı al joldıń shıǵısı aeroport...

---

8. (Puntuaciya B – 5 ball) Berilgen gápke túsirilgen irkilis belgilerin durıs qoyın.
Torı Aqboz Ayqasqa qullası bári de tabılıp atır.

---

9. (Puntuaciya B – 5 ball) Berilgen gápke túsirilgen irkilis belgilerin durıs qoyın.
Jayhun bul tábiyattıń sawǵası onı húrmetlew abaylap saqlaw kerek.

---

10. (Puntuaciya B – 5 ball) Berilgen gápke túsirilgen irkilis belgilerin durıs qoyın.
Mektep ushın altı qanat úy berip qoyıppan erteń tiktirip beremen dedi gápti shorta kesip.

3-soraw

1. (Leksikologiya Q – 20 ball) Berilgen leksikalıq birliklerge 3 mısaldan mısal keltiriń hám birewine gáp qurań.

A) óz tilimizde jasalǵan neologizm (mısal – _____)

Gáp: _____

B) ózlestirilgen neologizm (mısal – _____)

Gáp: _____

C) arqa dialektke tiyisli sóz (mısal – _____)

Gáp: _____

D) qubla dialektke tiyisli sóz (mısal – _____)

Gáp: _____

2. (Leksikologiya Q – 20 ball) Berilgen turaqlı sóz dizbekleriniń mánisin jazıń hám olarǵa gáp qurań.

A) ala jipti kesisiw (mánisi – _____)

Gáp: _____

B) qara suw (mánisi – _____)

Gáp: _____

C) iyt ólgen jer (mánisi – _____)

Gáp: _____

D) júzikke qas qondırǵanday (mánisi – _____)

Gáp: _____

3. (Leksikologiya Q – 20 ball) Berilgen turaqlı sóz dizbekleriniń mánisin jazıń hám olarǵa gáp qurań.

A) qulaq salıw (mánisi – _____)

Gáp: _____

B) awzı ashıq (mánisi – _____)

Gáp: _____

C) ot bası (mánisi – _____)

Gáp: _____

D) kóz ushında (mánisi – _____)

Gáp: _____

4. (Leksikologiya Q – 20 ball) Berilgen leksikalıq birliklerge 3 mısaldan mısál keltiriń hám birewine gáp qurań.

A) diyqansılıqqa tiyisli kásiplik sóz (mısál – _____)

Gáp: _____

B) sharwashılıqqa tiyisli kásiplik sóz (mısál – _____)

Gáp: _____

C) balıqshılıqqa tiyisli kásiplik sóz (mısál – _____)

Gáp: _____

D) ónermentshilikke tiyisli kásiplik sóz (mısál – _____)

Gáp: _____

5. (Leksikologiya Q – 20 ball) Berilgen leksikalıq birliklerge 3 mısaldan mısál keltiriń hám birewine gáp qurań.

A) neologizm sóz (mısál – _____)

Gáp: _____

B) gónergen sóz (mısál – _____)

Gáp: _____

C) termin sóz (mısál – _____)

Gáp: _____

D) dialektlik sóz (mısál – _____)

Gáp: _____

6. (Leksikologiya Q – 20 ball) Berilgen leksikalıq birliklerge 2 juplıqtan mısál keltiriń hám birewine gáp qurań.

A) sinonimlik qatar (mısál – _____)

Gáp: _____

B) antonimlik qatar (mısál – _____)

Gáp: _____

C) omonimlik qatar (mısál – _____)

Gáp: _____

D) paronimlik qatar (mısál – _____)

Gáp: _____

7. (Leksikologiya Q – 20 ball) Berilgen leksikalıq birliklerge 3 mısaldan mısál keltiriń hám birewine gáp qurań.

A) lingvistikalıq termin (mısál – _____)

Gáp: _____

B) matematikalıq termin (mısál – _____)

Gáp: _____

C) geografialıq termin (mısál – _____)

Gáp: _____

D) biologiyalıq termin (mısál – _____)

Gáp: _____

8. (Leksikologiya Q – 20 ball) Berilgen leksikalıq birliklerge 3 mısaldan mısál keltiriń hám birewine gáp qurań.

A) túpkilikli sózler (mısál – _____)

Gáp: _____

B) ózlestirme sózler (mısál – _____)

Gáp: _____

C) gónergen sózler (mısál – _____)

Gáp: _____

D) neologizmler (mısál – _____)

Gáp: _____

9. (Leksikologiya Q – 20 ball) Berilgen leksikalıq birliklerge 1 mısaldan mısál keltiriń hám birewine gáp qurań.

A) frazeologiyalıq birlik (mısál – _____)

Gáp: _____

B) frazeologiyalıq dizbek (mısál – _____)

Gáp: _____

C) frazeologiyalıq ótlesiw (mısál – _____)

Gáp: _____

D) frazeologiyalıq sóz (mısál – _____)

Gáp: _____

10. (Leksikologiya Q – 20 ball) Berilgen leksikalıq birliklerge 1 mısaldan mısál keltiriń hám birewine gáp qurań.

A) atlıq mánili frazeologizm (mısál – _____)

Gáp: _____

B) feyil mánili frazeologizm (mısál – _____)

Gáp: _____

C) kelbetlik mánili frazeologizm (mısál – _____)

Gáp: _____

D) ráwish mánili frazeologizm (mısál – _____)

Gáp: _____

4-soraw

1. (Morfologiya Q – 20 ball) Berilgen tapsırmalardı orınlań.

A) Kelbetlik + kelbetlik formasındaǵı birikken kelbetlikke mısál keltiriń hám gáp qurań.

B) Kelbetlik + atlıq formasındaǵı birikken kelbetlikke mısál keltiriń hám gáp qurań.

---

2. (Morfologiya Q – 20 ball) Berilgen tapsırmalardı orınlań.

A) I bet birlik sanda menshikli atlıqtı betleń hám gáp qurań.

B) II bet kóplik sanda ǵalabalıq atlıqtı betleń hám oǵan gáp qurań.

---

3. (Morfologiya Q – 20 ball) Berilgen tapsırmalardı orınlań.

A) Ashıq túrde jalǵanǵan tabıs sepligindegi atlıq sózge gáp qurań.

B) Jasırın túrde jalǵanǵan tabıs sepligindegi atlıq sózge gáp qurań.

---

4. (Morfologiya Q – 20 ball) Berilgen tapsırmalardı orınlań.

A) Haqıyqıy tańlaq sózdi gáptiń basında keltirip gáp qurań.

B) Basqa sóz shaqaplarınan tańlaqqa ótken sózlerdi sóz-gáp sıpatında keltirip gáp qurań.

---

5. (Morfologiya Q – 20 ball) Berilgen tapsırmalardı orınlań.

A) Salıstırw dárejeli qatnaslıq kelbetlikke mısál keltiriń hám gáp qurań.

B) Arttırıw dárejeli sapalıq kelbetlikke mısál keltiriń hám gáp qurań.

---

6. (Morfologiya Q – 20 ball) Berilgen qospa atlıqlarğa 3 mısaldan mısal jazıń hám gáp qurań.

A) Hár bir sózdiń bas hár ibin alıw jolı menen qısqartılğan atlıq:

Mısal: _____

Gáp: _____

B) Sózlerdiń dáslepki buwının alıw jolı menen qısqartılğan atlıq:

Mısal: _____

Gáp: _____

7. (Morfologiya Q – 20 ball) Berilgen qospa atlıqlarğa 3 mısaldan mısal jazıń hám gáp qurań.

A) Birinshi sózdiń dáslepki buwını, qalğanlarınıń bas hár ipleriniń alınıw jolı menen qısqarğan atlıq:

Mısal: _____

Gáp: _____

B) Birinshi sózdiń dáslepki buwını alınıp, sońğı sózleri tolıq alınıw arqalı qısqarğan atlıq:

Mısal: _____

Gáp: _____

8. (Morfologiya Q – 20 ball) Berilgen tapsırmalardı orınláń.

A) Atlıq + kelbetlik feyil formasındaǵı birikken kelbetlikke mısal keltiriń hám gáp qurań.

_____

B) Atlıq + atlıq formasındaǵı birikken kelbetlikke mısal keltiriń hám gáp qurań.

_____

9. (Morfologiya Q – 20 ball) Berilgen tapsırmalardı orınláń.

A) Ashıq túrde jalǵanǵan iyelik sepligindegi atlıq sózge gáp qurań.

_____

B) Jasırın túrde jalǵanǵan iyelik sepligindegi atlıq sózge gáp qurań.

_____

10. (Morfologiya Q – 20 ball) Berilgen tapsırmalardı orınláń.

A) I bet birlik sanda anıq atlıqtı tartımlań hám gáp qurań.

_____

_____

B) II bet kóplik sanda qıyalıy atlıqtı tartımlań hám oǵan gáp qurań.

5-soraw

1. (Sintaksis Q – 20 ball) Berilgen gápke sintaksislik tallaw isleń.

Bárekella, japtaǵı suw shıǵırdı qurǵanǵa raxmet!

A) Gáp aytıluw maqsetine qaray qaysı túrdegi gápke tiyisli?

B) Gápti jazıp, gáp aǵzalarınıń astın sızıń.

---

2. (Sintaksis Q – 20 ball) Berilgen gápke sintaksislik tallaw isleń.

Óz sózin áwele Erjan Serjanovtıń arzasın oqıwdan basladı.

A) Gáp feyil bir bas aǵzalǵı gáptiń qaysı túrine kiredi?

B) Gápti jazıp, gáp aǵzalarınıń astın sızıń.

---

3. (Sintaksis Q – 20 ball) Berilgen gápke sintaksislik tallaw isleń.

Úshinshiden, mámleket aqıl hám parasat arqalı basqarılıwı kerek.

A) Gáp bas aǵzaldıń qatnasına qaray gáptiń qaysı túrine kiredi?

B) Gápti jazıp, gáp aǵzalarınıń astın sızıń.

---

4. (Sintaksis Q – 20 ball) Berilgen gápke sintaksislik tallaw isleń.

Paydalanbaǵan ilim – miywesiz aǵash.

A) Gáp bas aǵzaldıń qatnasına qaray gáptiń qaysı túrine kiredi?

B) Gápti jazıp, gáp aǵzalarınıń astın sızıń.

---

5. (Sintaksis Q – 20 ball) Berilgen gápke sintaksislik tallaw isleń.

Quwanışlısı, kóp jaǵdayda kisige qazǵan orına sumlıqlınıń ózi qulaydı.

A) Gáp zárúr aǵzalardıń qatnasına qaray gáptiń qaysı túrine kiredi?

B) Gápti jazıp, gáp aǵzalarınıń astın sızıń.

---

6. (Sintaksis Q – 20 ball) Berilgen gápke sintaksislik tallaw isleń.

Sonıń ushın bizge tuwǵan analarımız qanday qádirlı bolsa, oynap-ósken watanımız da sonday qádirlı.

A) Gáp dúzilisine qaray gáptiń qaysı túrine kiredi?

B) Gápti jazıp, gáp aǵzalarınıń astın sızıń.

---

7. (Sintaksis Q – 20 ball) Berilgen gápke sintaksislik tallaw isleń.

Jumısqa aralasqalı berli neler islep, nelerdi qoydım, onıń bárine esap bere almayman.

A) Gáp feyil bir bas aǵzalı gáptiń qaysı túrine kiredi?

B) Gápti jazıp, gáp aǵzalarınıń astın sızıń.

---

8. (Sintaksis Q – 20 ball) Berilgen gápke sintaksislik tallaw isleń.

Kósheniń shetine shekem júrip qaytqım keledi.

A) Gáp feyil bir bas aǵzalı gáptiń qaysı túrine kiredi?

B) Gápti jazıp, gáp aǵzalarınıń astın sızıń.

---

9. (Sintaksis Q – 20 ball) Berilgen gápke sintaksislik tallaw isleń.

— Jarań qalay? — dep soradı serjant. — hesh nárese emes.

A) Úzindide sóz-gáptiń qaysı túri qatnasqan?

B) Gápti jazıp, gáp aǵzalarınıń astın sızıń.

---

10. (Sintaksis Q – 20 ball) Berilgen gápke sintaksislik tallaw isleń.

Áttegenay! Mashina pitpey qaldı.

A) Úzindide sóz-gáptiń qaysı túri qatnasqan?

B) Gápti jazıp, gáp aǵzalarınıń astın sızıń.

6-soraw

1. (Tekstti túsiniw P – 30 ball) Tekstti oqıń hám tapsırmalardı orınlań.

Bir waqıtları dúnyadaǵı eń iri kólleriniń biri bolǵan, búgingi kúni bolsa qurıp baratırǵan Aral teńizin kóriw ushın hár jılı dúnyanıń túrli múyeshlerinen sayaxatshılar kelip atır. Nókiske derlik 400 kilometr aralıqtaǵı óli teńizge sayaxat eki kún waqıttı talap etedi. Bul ushın arnawlı jol tańlamayuǵın transportlar kerek boladı. Bir transport penen jolǵa shıǵıw júdá qáwipli, sebebi teńizge alıp shıǵatuǵın Ústirt sahralarında adasıp qalıw múmkin, nabada usınday jaǵdayǵa túsip qalǵan waqıtta tawıp alıw da múshkil. Házirgi waqıtta teńiz jaǵasına sayaxatshılar ushın arnawlı otawlar qurılǵan.

Moynaqtaǵı «Ashıq aspan astındaǵı korabller muzeyi». Aral apatshılıǵınıń júzi Moynaqtaǵı tat basqan korabller arqalı kórinedi. 2000-jıllardıń baslarında-aq teńizdiń qurıp qalǵan maydanlarında 300 ge jaqın korabller bolǵan. Olardıń kópshiligi shıǵındı temir-tersek sıpatında buzıp jiberilgen. «Ashıq aspan astındaǵı korabller muzeyi» dep atalatuǵın usı orında házirgi waqıtta 11 korabl kórgizbege qoyılıp tur.

A) Sayaxatshılar ushın ne maqsette arnawlı otawlar qurılǵan?

B) Tat basqan korabller neni bildiredi?

C) Aral apatshılıǵınıń ekologiyamızǵa qanday tásiri bar?

A) _____

B) _____

C) _____

---

2. (Tekstti túsiniw P – 30 ball) Tekstti oqıń hám tapsırmalardı orınlań.

Reklama – kópshilik xabar quralları (televidenie, radio, gazeta, internet, plakat, banner hám t.b.) arqalı ámelge asatuǵın kommunikaciyanıń jetiliskeń túri. Reklamaniń túrleri júdá kóp: satıw ornındaǵı reklama, xabarlawshı reklama, sawda hám transport haqqındaǵı reklama, kóshe reklaması (plakat, afisha), awızsha reklama, baspa reklama.

Dáslep reklamalar Áyyemgi Greciya hám Áyyemgi Rimde reklama xabarlandırıwların aǵash taqtayshalardı jazıp, xalıq kóp jıynalatuǵın jerlerde baqırıp xabarlandırılatuǵın bolǵan. Baspa túrindegi reklamalar Angliya hám Franciyada XVII ásirde payda boldı.

- A) Reklamaniń qaysı tarawda áhmiyeti kúshli dep oylaysız?
B) Siz qaysı reklama túrinen qanday maqsette paydalanıp kórдіңiz?
C) Reklamaǵa unamlı kózqarastasız ba yaki unamsız ba? Ne ushın?

A) _____

_____

B) _____

_____

C) _____

_____

_____

3. (Tekstti túsiniw P – 30 ball) Tekstti oqıń hám tapsırmalardı orınlań.

Biziń awılımız qaladan uzaqta jaylasqan. Qalaǵa barıp-keliw de bizler ushın mashqala. Ata-anama birneshe márte qalaǵa kóship keteyik dedim. Biraq olar razı bolmadı. Atam menen kempir apam jasaǵan jerin, qońsı-qobaların taslap ketiwge kózi qıymaydı eken. Ata-anam bolsa atam menen apamdı awılǵa taslap kete almaymız deydi. Men mektepke barıw ushın qısta bir saat jol júremen, al jazda yarım saatta jetip baraman. Sebebi awılımız shetinen ótip turǵan arna jazda suwǵa tolı boladı, al qısta suw bolmaydı. Arnadan ótetuǵın kópir joqlıǵı sebepli, bizler arnanı jaǵalap júrip qońsı awıl tusındaǵı kópirden ótemiz.

Men bul mashqalanı qalay sheshiwimiz múmkin ekenligin atam menen oylastım hám ol biz ózlerimiz saylaǵan deputatqa múrájat etiwimiz múmkinligin ayttı. Men deputatqa xat jazıwǵa qarar ettim. Deputatqa xat jazdım, kóp-keshikpey awılımızǵa deputat keldi hám awıl turǵınları menen sáwbetlesti. Mashqalanı úyrenip shıqtı hám kóp uzamay kópir qurılısı baslandı.

Kópir pitti. Endi men doslarım menen hár kúni usı kópir ústinen ótip oqıwǵa qatnayman. Kópirdiń ústinen ótip baratırıp geyde doslarım «Ilham, seniń deputatqa xat jazǵanıń júdá jaqsı boldı» dep qoyadı maǵan. Hátte, kópirdi olar Ilham kópir dep ataydı. Men kópirden hár ótkenimde, usınday iygilikli iske ózim sebepshi bolǵanıma ishimmen maqtanıp ta qoyaman.

Meniń atam geyde ǵarrılar menen sáwbetlesip otırǵanda «Meniń aqlıǵım da keleshekte, álbette, deputat boladı, deputatqa xat jazıp júrmeydi, hárqanday máseleni ózi sheshedi», -dep maqtanıp qoyadı. Shınında da, men de keleshekte deputat bolıp xalqımızdıń mashqalaların sheshiwdi aldım maqset etip qoydım...

- A) Tekstti oqıp sizde deputatqa degen qanday múnásibet payda boldı?
- B) Deputat xalqımızdıń sociallıq turmısında qanday xızmet atqaradı?
- C) Eger siz deputat bolsańız, qanday iygilikli islerdi isler edińiz?

A) _____

_____

B) _____

_____

C) _____

_____

_____

4. (Tekstti túsiniw P – 30 ball) Tekstti oqıń hám tapsırmalardı orınlań.

Bir kúni kemedede ketip baratırsaq, artımızdaǵı qayıq awdarılıp, eki adam tuńǵıyıqqa túsip shóge basladı. Kemedegi bay adam kemeshige «Shóǵıp baratırǵanlardı qutqarsań, júz tilla beremen», – dedi. Kemeshi razı bolıp, shóǵıp baratırǵanlardan birin kemege alıp shıqtı. Artına qaytqanǵa shekem ekinshisi shóǵıp ketti.

– Átteń, ómiri qısqqa eken, – dedi bay adam.

– Báلكim sózińiz ras shıǵar. Lekin, bul istiń basqa sebebi de bar. Aman qalǵan adam bir kúni jayaw ketip baratırǵanımda meni túyesine mindirdi. Qaytı sol bolǵanı bolsa jaslıǵımda qamshılap urǵan edi. Suwǵa túskemimde usı isler yadıma túsip, dáslep maǵan jaqsılıq etkendi qutqarıwǵa asıqtım. Ekinshisine, mańlayına jazılǵanı sol eken ... úlgere almadım.

- A) Tekstke qanday tema qoyasız? Tema qoyıń.
- B) İnsan óz táǵdirin ózi jarata ala ma? Qalayınsha?
- C) Siz kimgedur járdem berip kórgensiz be? Qashan, qaysı jaǵdayda?

A) _____

_____

B) _____

_____

C) _____

_____

_____

5. (Tekstti túsiniw P – 30 ball) Tekstti oqın hám tapsırmalardı orınlań.

Qaraqalpaq xalqınıń álwan-álwan nıshanları bar. Sonıń bir belgisi hár arıstıń úlesine tiygen aǵash túrleri. Bul boyınsha múytenge jiyde, qońıratqa torańgıl, qıtayǵa qandım, qıpshaqqa qaraman, kenegeske gújim, mańǵıtqa tut, al jámi qaraqalpaqqa ortaқ belgi sıpatında shınar aǵashı nıshan etip berilgen. Xalıq usı aǵashlardı házirge shekem kiyeli dep esaplap, qádirlep kiyatır. Uzaq zamanlar boyı umıtilmay kelgen bul úrdisler qaraqalpaq xalqınıń milliy qádiriyatları qatarınan orın aladı.

(T. Iskender ulı)

A) Ne ushın qaraqalpaqlar bul jeti aǵashtı kiyeli dep esaplaǵan?

B) Ne ushın shınar aǵashı barlıq qaraqalpaqqa ortaқ nıshan etip belgilengen dep oylaysız?

C) Qaraqalpaq xalqına tiyisli qanday milliy qádiriyatlardı bilesiz?

A) _____

_____

B) _____

_____

C) _____

_____

_____

6. (Tekstti túsiniw P – 30 ball) Tekstti oqın hám tapsırmalardı orınlań.

Dúnyada sózden kúshli, onnan ótkir qural bolmasa kerek. Orınlı hám dál ayılǵan sóz qılıstay keskir, nayzaday ótkir bolıp keledi. Tiygen jeriniń shıl-párshesin shıǵaradı. Franciya imperatorı Napoleon Bonapard «Men júz nayzadan kóre 3 gazetadan qorqaman» dep tegin aytpaǵan. Ol sózdiń kúsh-qúdiretin, dúnyanı urıs-jánjelsiz alatuǵın eń jawınger qural ekenligin jaqsı túsingen.

Haqıyqatında da, tildiń ótkir, sózdiń kúsh-qúdiretli bolıwı insanniń ruwxıy dúnyasınıń hár tárepleme bay bolıwı menen ólshenedi. Insanǵa berilgen mehir-muhabbat, óz ara múnásibetler tereń ruwxıylıq járdeminde qalıpleseı. Ğalaba xabar qurallarınıń xalqımız qálbinde ruwxıylıqtı qalıplestiriwde tutqan ornı úlken.

Jurnalistlerge dúnyadaǵı eń kúshli quraldıń nesip etiliwi, olarǵa bolǵan úlken isenimnen derek beredi. Jurnalist ushın eń baslısı jurttıń sezbeǵenini seziw, bilmegenini biliw. Onıń oyı ótkir, sózleri qıraǵı, qálemi ushqır bolıwı kerek. Baslamalardı, jańalıqlardı, ibratlı islerdi taba alıwı, hámme waqıt kóshtiń basında júriwi kerek. Sebebi jurnalistti bárshe xalıq húrmet etedi. Onnan jaqsı úmitler, ózleri ushın paydalı, jaqsı nárseler kútedi.

(«Qálbim súygen kásip» kitabınan alındı)

A) Ne ushın Napoleon Bonapard «Men júz nayzadan kóre 3 gazetadan qorqaman» dep aytqan?

B) Ne ushın jurnalisttiń oyı ótkir, sózleri qıraǵı, qálemi ushqır bolıwı kerek?

C) Kósh bası sóziniń mánisin túsindiriniń.

A) _____

_____

B) _____

_____

C) _____

_____

_____

7. (Tekstti túsiniw P – 30 ball) Tekstti oqıń hám tapsırmalardı orınladı.

Salıq – puqara, firma hám kárxanalardan mámleket byudjetine óndiriletuǵın, nızamda kórsetilgen májbúriy tólem. Salıqlar mámleket byudjetiniń tiykarǵı dáramat deregi esaplanadı. Mámlekette salıqlardı engiziwden maqset – tovar hám xızmetlerdi islep shıǵarıwdı pul menen támiyinlew, xalıq dáramatların qayta bólistiriw, geypara islep shıǵarıw tarawların qollap-quwatlawdan ibarat.

Mámleket te jámiyet aldındaǵı birqansha xızmetlerdi moynına alar eken, oǵan úlken muǵdardaǵı pul zárúr boladı. Sol sebepli sol kórsetetuǵın xızmetleri ushın óz puqaraları menen firma hám kárxanalarından salıq kórinisindegi tólem óndiredi. Demek, mámleket puqarası sıpatında hárbirimiz bizge kórsetilip atırǵan medicinalıq xızmet, bilimlendiriw, qorǵanıw xızmeti, jámiyetlik tártipti saqlaw sıyaqlı xızmetler ushın mámleketke salıq kórinisindegi haqı tóleydi ekenbiz.

A) Salıq tólewge siziń pikirińiz qanday?

B) Elimiz puqaralarından ne ushın salıq óndiriledi?

C) Salıq óndirilgeni sebepli mámleketiń qaysı xızmetinen biypul paydalanıp atırsızlar?

A) _____

_____

B) _____

_____

C) _____

_____

_____

8. (Tekstti túsiniw P – 30 ball) Tekstti oqıń hám tapsırmalardı orınlań.

Ata-ana saǵan jan-táni menen ǵamxorlıq qıladı, eger sen olarǵa qáte is qılsań, sen heshqanday jaqsılıqqa sazawar emesseń. Sebebi adam ata-ananıń jaqsılıǵın bilmese, basqa birewdiń jaqsılıǵına baha bere almaydı. Óz perzentińniń seni húrmet qılıwın qáleseń, sen de óz ata-anańdı húrmet qıl. Sen ata-anańa qanday is qılsań, perzentiń de saǵan sonday is qıladı...

Miyras alıw niyetinde ata-anańniń ólimin hasla tileme. Olardıń ırısqa arqalı ırısqağa iye bolasań. Birewdiń ırısqa alaman dep háreket qılma. Sennen hal-awhalı jaqsıraq bolǵan adamlarǵa qızǵanısh penen qarama...

Dúnya-malsızlıqtan jarlı bolsań da, aqılǵa bay bolıwǵa háreket qıl, sebebi dúnya-mal menen bay bolǵannan góre, aqılǵa bay bolǵan jaqsıraq: aqıl menen dúnya-mal tabıwǵa boladı, biraq dúnya-mal menen aqıl tawıp bolmaydı... Mına nárseni bil: aqıl ol urı alıp kete almas, otta janbas, suwda batpas bir qımbat bahalı nársedur.

Eger aqılın bolsa óner úyren, sebebi ónersiz aqıl lipassız tán yaki bet-álpeti joq adam sıyaqlı. Bilim bul — aqıl belgisi degen eken.

(«Qawısname». Qayqawıs)

A) “Atańa ne qılsań, aldına sol keledi” naqılın túsindirip beriń.

B) Óner hám bilimniń qanday baylanıslılıǵı bar?

C) Dúnya-malsızlıqtan jarlı bolsań da, aqılǵa bay bolıwǵa háreket qıl. Bul pikirdi qalay túsindińiz?

A) _____

_____

B) _____

_____

_____

C) _____
_____
_____

9. (Tekstti túsiniw P – 30 ball) Tekstti oqın hám tapsırmalardı orınlań.

Áyyemgi zamanlardan beri mámleketler bir-biri menen óz ara sawda-satıq arqalı baylanıs ornatqan. Bunı bir ǵana elimiz aymaǵınan ótken, eramızdıń XVI ásirine shekem shıǵıs penen batıs xalıqları ortasındaǵı tariyxıy, mádeniy hám sawda qatnasıqlarınıń rawajlanıwında áyyemgi dúnyada belgili bolǵan Ullı jipek jolı mısasında da kóriw múmkin. Onnan burın Orta Aziya hám Áyyemgi shıǵıs aymaǵında sawda hám mádeniy jaqtan almaslaw ushın hár qıylı jollar bolǵan.

Ullı jipek jolı arqalı Qıtayǵa jún gezleme, gilem, bezeniw buyımları hám qımbat baha taslar alıp barılǵan. Sonday-aq, Baktriyadan túyeler, Fergánadan násilli atlar, Badaxshannan yaqıt, Hindstannan Orta Aziyaǵa jip-gezlemeler hám paxta shigiti júklengen kárwanlar kelgen. Qıtaydan gúrish alıp kelingен. Orta Aziyadan Qıtayǵa júzim, ǵoza, ánar, jońıshqa tuqımı hám basqa diyqanshılıq ónimleri, sonday-aq, dúldúl degen at túri de tasılǵan.

- A) Ne ushın shıǵıs hám batıstı baylanıstırıw háreketi ámelge asırılǵan?
- B) Ullı jipek jolınıń sol dáwirlerdegi áhmiyeti qanday bolǵan?
- C) Ullı jipek jolı qaysı ónimlerdiń kirip keliwine sebepshi bolǵan?

A) _____
_____
_____

B) _____
_____
_____

C) _____
_____
_____

10. (Tekstti túsiniw P – 30 ball) Tekstti oqın hám tapsırmalardı orınlań.

Qaraqalpaq xalqı ushın maqtanıshlı, sonıń menen birge, jumbaq bolıp kiyatırǵan boyan tamırı haqqında esitkende, qulaǵı erbeń etpeytuǵın qaraqalpaq bolmasa kerek. Dúnyada az taralǵan bul ósimlik tamırınıń rawajlanǵan ellerde qımbat bahalanatuǵının ǵana bilemiz. Enciklopediyalıq sózlikte boyan (solodka, lakrica) ósimliginiń jer sharında tek 15 túri Evraziya hám Amerika subtropiklerinde, Arqa Afrika hám Avstraliyanıń sheklengen aymaqlarında ǵana ósetuǵınlıǵı haqqında maǵlıwmat bar.

Keń dúnyanıń basqa jerlerinde álpeshlegende óspeytuǵın boyan – qaraqalpaqlarǵa táǵdirdeń bergen sawǵası. Boyan tamırı sırların hárkim ózinshe uyrenip atır. Onıń áhmiyeti tuwralı doktor, ilimpaz Nawrız Eshniyazov: «Dáslep ózimde sinap kórmekshimen. Qanday tásirleri bolıwı múmkin. Olardı anıq bilmey turıp, emge buyırıwǵa bolmaydı. Biraq Hákim Ulıqpan hár bir qástege birinshi gezekte tuwılǵan jerinde ósken dári-dármaqlardı buyırǵan. Solay eken, qaraqalpaq jerinde tuwılǵan men ushın óz Watanımda ósken shóp meniń miń da bir keselime dawa bolıwı kerek. Solay da bolsa, birneshe jıldan berli boyan tamır demlemesin ishıp kiyatırsam da, ele basqalarǵa emge buyırıwǵa haqlı emespen. Ele de izertlewim kerek», – degen pikirlerdi aytadı.

(“Erkin Qaraqalpaqstan” gazetasınan)

- A) Ne ushın boyan tamırı – qaraqalpaqtıń jensheni dep atalǵan?
B) Ne ushın Hákim Ulıqpan hár bir qástege tuwılǵan jerinde ósken dári-dármaqlardı buyırǵan dep oylaysız?
C) Jáne qanday elimizdegi ózgeshe ájayıbatlı bilesiz?

A) _____

_____

_____

B) _____

_____

_____

C) _____

_____

_____

7-soraw

1. (Jáhán ádebiyatı B – 10 ball) Djek London dóretiwshiligi haqqında jazıń.

_____

_____

_____

_____

_____

2. (Jáhán ádebiyatı B – 10 ball) Valentin Rasputin dóretiwshiligi haqqında jazıń.

_____

_____

---

3. (Jáhán ádebiyatı B – 10 ball) Shota Rustaveli dóretiwshiligi haqqında jazıń.

---

4. (Jáhán ádebiyatı B – 10 ball) Ernest Seton Tompson dóretiwshiligi haqqında jazıń.

---

5. (Jáhán ádebiyatı B – 10 ball) Sergey Esenin dóretiwshiligi haqqında jazıń.

---

6. (Jáhán ádebiyatı B – 10 ball) N.V.Gogol dóretiwshiligi haqqında jazıń.

---

7. (Jáhán ádebiyatı B – 10 ball) A.S.Pushkin dóretiwshiligi haqqında jazıń.

---

8. (Jáhán ádebiyatı B – 10 ball) Aleksandr Belyaev dóretiwshiligi haqqında jazıń.

---

9. (Jáhán ádebiyatı B – 10 ball) Jyul Vern dóretiwshiligi haqqında jazıń.

---

10. (Jáhán ádebiyatı B – 10 ball) Rasul Gamzatov dóretiwshiligi haqqında jazıń.

8-soraw

1. (Qaraqalpaq ádebiyatı Q – 25 ball) Berilgen sorawlarǵa juwap jazıń.

A) Dástanlar tematikalıq jaqtan neshe túrge bólinedi? _____

B) Dástan túrlerine mısallar keltiriń.

---

2. (Qaraqalpaq ádebiyatı Q – 25 ball) Berilgen sorawlarǵa juwap jazıń.

A) Ertekler mazmunı jaǵınan neshe túrge bólinedi? _____

B) Ertek túrlerine mısallar keltiriń.

---

3. (Qaraqalpaq ádebiyatı Q – 25 ball) Berilgen sorawlarǵa juwap jazıń.

A) Salt-dástúr jırları mazmunı jaǵınan neshe túrge bólinedi? _____

B) Salt-dástúr jırlarına mısallar keltiriń.

---

4. (Qaraqalpaq ádebiyatı Q – 25 ball) Berilgen sorawlarǵa juwap jazıń.

A) Qosıq qurılısı jaǵınan neshe túrge bólinedi? _____

B) Barmaq ólshemine mısál keltiriń.

---

5. (Qaraqalpaq ádebiyatı Q – 25 ball) Berilgen sorawlarǵa juwap jazıń.

A) Qosıq qurılısı jaǵınan neshe túrge bólinedi? _____

B) Aruz ólshemine mısál keltiriń.

---

6. (Qaraqalpaq ádebiyatı Q – 25 ball) Berilgen sorawlarǵa juwap jazıń.

A) Troplardıń túrlerin jazıń. _____

B) Giperbolaǵa túsinik beriń hám mısál keltiriń.

---

7. (Qaraqalpaq ádebiyatı Q – 25 ball) Berilgen sorawlarǵa juwap jazıń.

A) Troplardıń túrlerin jazıń. _____

B) Litotaǵa túsinik beriń hám mısál keltiriń.

---

8. (Qaraqalpaq ádebiyatı Q – 25 ball) Berilgen sorawlarǵa juwap jazıń.

A) Troplardıń túrlerin jazıń. _____

B) Metaforaǵa túsinik beriń hám mısál keltiriń.

---

9. (Qaraqalpaq ádebiyatı Q – 25 ball) Berilgen sorawlarǵa juwap jazıń.

A) Troplardıń túrlerin jazıń. _____

B) Metonimiyaga túsinik berin hám misal keltirin. _____

---

10. (Qaraqalpaq ádebiyatı Q – 25 ball) Berilgen sorawlarǵa juwap jazıń.

A) Troplardıń túrlerin jazıń. _____

B) Sinekdoxaǵa túsinik berin hám misal keltirin. _____

9-soraw

1. (Shıǵıs ádebiyatı Q – 25 ball). Á.Nawayı dóretiwshiligin eske túsirin.

A) “Hamsa” dástanı haqqında maǵlıwmat berin. _____

B) Bult ta emes, báhardıń ol jawını,

Tas boraǵan ala burqan dawılı.

Tasqa ursa meytin sinip ketedi,

Shıqqan waqta shaqmaqtay jalt etedi.

Úzindi “Hamsa”nıń qaysı bóliminen alınǵan hám qanday jaǵday óz sáwlesin tapqan? _____

---

2. (Shıǵıs ádebiyatı Q – 25 ball). Á.Yakubov dóretiwshiligin eske túsirin.

A) “Ulıǵbek ǵáziynesı” shıǵarması haqqında maǵlıwmat berin. _____

B) Baqawıl shıǵıp, Mırza Uluǵbek ele jaylasıp otırıp ta úlgermegen edi, sarayman kirip, alıp kelingen ekinshi xattı usındı.

Úzindide ayılǵan xattıń mazmunı qanday edi hám waqıyalar rawajı qalay dawam etedi? _____

---

3. (Shıǵıs ádebiyatı Q – 25 ball). Maqtımqulı dóretiwshiligin eske túsiriń.

A) “Tastı sıındırar” qosıǵı haqqında maǵlıwmat beriń. _____

B) Gáriplik degen dárt adam óltirmes,

Óltirgeni menen seni kúldirmes,

Bóri arıqlıǵın iytke bildirmes,

Álbette, dushpanǵa siyasat jaqsı.

Úzindi Maqtımqulınıń qanday mazmundaǵı qosıǵınan alınǵanlıǵın hám “Bóri arıǵın iytke bildirmes” qatarların túsindirip beriń. _____

---

4. (Shıǵıs ádebiyatı Q – 25 ball). ÓXashimov dóretiwshiligin eske túsiriń.

A) “Eki esik arası” romanı haqqında maǵlıwmat beriń. _____

B) Qudaydan tapqır, insapsız hayal! Balanıń obalı tutqay, iymansız! Kúyewińniń birewden kem jeri joq edi ǵoy! Sholaq bolsa diywaldan sekirip urlıq islemegen shıǵar! Tórt jıl qan keship keldi ǵoy! Kúyewi urısta ólgen qanshadan-qansha gúldey jawanlar júripti sabır etip. Hesh bolmasa, balańdı oylasań bolmay ma, iymansız! Bul qatarlardı kim, ne sebep aytpaқта? Waqıya nátiyjesi qanday boladı?

---

5. (Shıǵıs ádebiyatı Q – 25 ball). A.Aripov dóretiwshiligin eske túsiriń.

A) “Iltimas” qosıǵı haqqında maǵlıwmat beriń. _____

B) Dúnyanı qızǵanba mennen, ázizim,
Sen ishken bulaqtan ishpespen hasla.
Sen júrgen tawlarda qalmaǵay izim,
Sen keshken dáryadan keshpespen hasla.

Úzindi A.Aripovtıń qanday mazmundaǵı qosıǵınan alınǵanlıǵın hám “Sen júrgen tawlarda qalmaǵay izim” qatarların túsindirip beriń.

---

6. (Shıǵıs ádebiyatı Q – 25 ball). A.Qahhar dóretiwshiligin eske túsiriń.

A) “Mıń bir jan” shıǵarması haqqında maǵlıwmat beriń. _____

B) – Haw, Hajı aǵa, sizge dári beriw esimnen shıǵıptı ǵoy, júriń! – dedi hám Hajım jetelep shıǵıp ketti. Hajı dálizge shıǵıp jıǵılmeken dep oylaǵan edim, joq, olay bolmadı, gúrsildegen dawıs esitilmedi...

Bul qatarlardı kim, ne sebep aytpaqta? Waqıya nátiyjesi qanday boladı?

---

7. (Shıǵıs ádebiyatı Q – 25 ball). A.Qahhar dóretiwshiligin eske túsiriń.

A) “Nawqas” shıǵarması haqqında maǵlıwmat beriń. _____

B) – Diywanayıy Bahawaddinge bir nárse atadıń ba? Ǵavsul-aǵzamǵa she?

Bul qatarlardı kim, ne sebep aytpaqta? Waqıya nátiyjesi qanday boladı?

---

8. (Shıǵıs ádebiyatı Q – 25 ball). E.Vohidov dóretiwshiligin eske túsiriń.

A) “Adam hám waqıt” qosıǵı haqqında maǵlıwmat beriń. _____

B) Qorlaw, zulım qanjar menen teń,
Dóhmet artıq oq penen dardan.

Insan ólmes biri-biriniń,
Óliwine bermese járdem.

Úzindi E.Vohidovtıń qanday mazmundaǵı qosıǵınan alınǵanlıǵın hám “Dóhmet artıq oq penen dardan” qatarların túsindirip beriń.

---

9. (Shıǵıs ádebiyatı Q – 25 ball). P.Qodirov dóretiwshiligin eske túsiriń.

A) “Juldızlı tınler” shıǵarması haqqında maǵlıwmat beriń. _____

B) – Maxmud penen kópirge qaray ketti. Biraq ne ushın ketkenligin bilmedim.
Sorasam da aytpadı.

Úzindi boyınsha pikirleń. Qaharmanlardıń maqseti ne edi? Oǵan qalay erisedi?

---

10. (Shıǵıs ádebiyatı Q – 25 ball). Omar Hayyam dóretiwshiligin eske túsiriń.

A) Rubayı janrı haqqında maǵlıwmat beriń. _____

B) Jap kánarı túrli shópler, aralas,
Hár bir giya – sulıw júzli qálemqas,
Mınaw shalǵın – gúl júzliler topıraǵı,
Jasıl shópke ayaǵındı ańlap bas.

Úzindi boyınsha pikirleń. Avtor bul qatarlar arqalı ne demekshi?

10-soraw

1. (Tekstti talqılaw P – 40 ball). Úzindi berilgen shıǵarma boyınsha kórkem talqı isleń.

«Jortqanda jolın bolsın,
Qıdır baba degen men,
Basına qıyın is tússe,
Shólde kórgen babam dep,
Sen shaqırsań men tayın»

A) Shıǵarma ideyası: _____

_____

B) Shıǵarmanıń unamlı hám unamsız qaharmanları: _____

_____

C) Shıǵarmanıń tárbiyalıq áhmiyeti:

_____

_____

_____

_____

2. (Tekstti talqılaw P – 40 ball). Úzindi berilgen shıǵarma boyınsha kórkem talqı isleń.

Kóter bastı! Qayda seniń
Erkeklerdi basqan susın?
Jolbarıstın jaw búyregin,
Julıp jegen ǵaybar kúshiń?
Qas batırdın bas súyegin,
Zeren etip, qımız ishken!

A) Shıǵarma ideyası: _____

_____

B) Shıǵarmanıń unamlı hám unamsız qaharmanları: _____

_____

C) Shıǵarmanıń tárbiyalıq áhmiyeti:

_____

_____

_____

_____

3. (Tekstti talqılaw P – 40 ball). Úzindi berilgen shıǵarma boyınsha kórkem talqı isleń.

– Apa, nan dóńgelek bolatuǵın ba edi yamasa múyesh-múyesh bolatuǵın ba edi, – dep qoyadı. Buǵan apası da muńaymaydı. Qızınıń kewil kóterispe ushın aytıp

otırǵanın túsini, tek mırs etip kúledi. Óǵan qosılıp Jumagúl de eziw tartadı. Usılayınsha geyde sharshaǵanın ızǵarlı kúlki menen almastırıp tósekke kiredi.

A) Shıǵarma ideyası: _____

_____

B) Shıǵarmanıń unamlı hám unamsız qaharmanları: _____

_____

C) Shıǵarmanıń tárbiyalıq áhmiyeti: _____

_____

_____

_____

4. (Tekstti talqılaw P – 40 ball). Úzindi berilgen shıǵarma boyınsha kórkem talqı isleń.

Jubın ol oylap qamıǵıp,
Júregin qayǵı tiledi,
Oljasına shadlanıp,
Mırjıyıp mergen kúledi.

A) Shıǵarma ideyası: _____

_____

B) Shıǵarmanıń qaharmanları: _____

_____

C) Shıǵarmanıń tárbiyalıq áhmiyeti: _____

_____

_____

_____

5. (Tekstti talqılaw P – 40 ball). Úzindi berilgen shıǵarma boyınsha kórkem talqı isleń.

Usı gápler de túrtki boldı ma, bilmedim, hárqanday qıyınshılıqqa qaramay anam meni rayonǵa oqıwǵa jiberiwdiń háreketine kirisip ketti. Usı waqıtqa shekem awılımızdan bir bala da rayonda oqımaǵan, men birinshisi edim. Qalaberse, ol jerde men biysharanı qanday sınaq hám mashaqatlar kútip turǵanın ele sezine almas ta edim-dá.

A) Shıǵarma ideyası: _____

B) Shıǵarmanıń unamlı hám unamsız qaharmanları: _____

C) Shıǵarmanıń tárbiyalıq áhmiyeti:

---

6. (Tekstti talqılaw P – 40 ball). Úzindi berilgen shıǵarma boyınsha kórkem talqı isleń.

Parız edi seniń hayal bolmaǵıń,
Biraq sen olardı qabıl qılmadıń.
Saǵan ashıq boldı bay hám jarlı da,
Hámmesi bas iyip seniń aldında.

A) Shıǵarma ideyası: _____

B) Shıǵarmanıń unamlı hám unamsız qaharmanları: _____

C) Shıǵarmanıń tárbiyalıq áhmiyeti:

---

7. (Tekstti talqılaw P – 40 ball). Úzindi berilgen shıǵarma boyınsha kórkem talqı isleń.

Awa, bir waqları qúdiretli Ámiw,
Tuwısına sıymay jinli de boldı.
Hátteki jayhunlıq muqamǵa dónip,
Aǵısı, tolqını jelli de boldı.

A) Shıǵarma ideyası: _____

B) Shıǵarmanıń mazmunı: _____

C) Shıǵarmanıń tárbiyalıq áhmiyeti:

---

8. (Tekstti talqılaw P – 40 ball). Úzindi berilgen shıǵarma boyınsha kórkem talqı isleń.

Qosbergen ishine termos hám sarı may shiyshe salınǵan tor qaltanı kóterip, sırtqa shıqtı. Shıqtı da sál gidirip, oylanıp qaldı. Ol kóp eglenip turmadı. Sońınan júrip baratırıp ókine berdi. Qosbergen baǵanadan beri kóliktiń jón-josaǵın oylamaǵan eken. Sovxozdan rayonǵa jetip baraman degenshe jeti-segizlik shaqırımlıq jol, jası qaytqan adamǵa piyada túwe mashinada otırǵanda da ańsat emes, biraq... Endi qalay boladı-á?!

A) Shıǵarma ideyası: _____

B) Shıǵarmanıń unamlı hám unamsız qaharmanları: _____

C) Shıǵarmanıń tárbiyalıq áhmiyeti: _____

9. (Tekstti talqılaw P – 40 ball). Úzindi berilgen shıǵarma boyınsha kórkem talqı isleń.

– Jurt hayal alsa, bir siltaw menen aladı, birew perzenttiń joqlıǵınan, birew jaslıqtıń áserinen, sen bolsań alpıstan astıń. Qudayǵa shúkir, perzenttiń bar, malıńdı sıyǵıza almaytuǵın bolǵan soń aytıp otırǵanıń goy, bolmasa uyalmay qaysı betiń menen qız alaman dep otırsań?

A) Shıǵarma ideyası: _____

B) Shıǵarmanıń unamlı hám unamsız qaharmanları: _____

C) Shıǵarmanıń tárbiyalıq áhmiyeti: _____

---

10. (Tekstti talqılaw P – 40 ball). Úzindi berilgen shıǵarma boyınsha kórkem talqı isleń.

Gáp sol jaǵında, ortaǵ hákim, qullası, baǵ egilmedi. Baǵ egemen dep alǵan jerge Kómekbay eki jıldan beri geshir egip alıp otır.

A) Shıǵarma ideyası: _____

B) Shıǵarmanıń unamlı hám unamsız qaharmanları: _____

C) Shıǵarmanıń tárbiyalıq áhmiyeti: _____
